

INTERFAOL TA'LIM MODELI ASOSIDA TALABALARNING INGLIZ TILIDAN
O'ZLASHTIRISH SAMARADORLIGINI MONITORING QILISHNI
TAKOMILLASHTIRISH METODIKASI.

Abdimurodova Shaxnoza Anvar qizi

Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti katta o'qituvchisi.

Annotatsiya. Ushbu maqolada interfaol ta'lim asosida talabalarda ingliz tilini o'zlastirish jarayonida samaradorlikni takomillashtirish metodi haqida so'z boradi.

Kalit so'zlar. Globallashuv, lingvistika, chet tillari, ta'lim vositasi, o'quv predmeti, didaktik, psixologik, amaliy.

Bugungi kunda dunyo aholisining qariyb 60 foizi ikki yoki undan ortiq tillarda so'zlasha olishi barchaga ma'lum. Jahonda globallashuv jarayonlarini tezlashtirish, erkin bozor munosabatlariga o'tish va ishlab chiqarishga yuqori texnologiyalarni joriy etishning rag'batlantirilishi «lingvistik kapital»ga, ya'ni chet tillarni (ayniqsa, ingliz tilini) mukammal egallagan mutaxassislarga ehtiyojni kuchaytirmoqda. Chet til ta'limida sifat va samaradorlikni ta'minlash maqsadida chet tillarni o'rgatish yoshini qisqartirish tajribasi ommalashib bormoqda.

Ta'lim tizimidagi boshqa fanlardan ingliz tilining farqi bir paytning o'zida, uning ham ta'lim maqsadi, ham ta'lim vositasi ekanligida namoyon bo'ladi. Ingliz tilida nutqiy malakalar (tinglab tushunish, gapirish, o'qish, yozuv)ni egallash ta'limdan ko'zlanadigan maqsad bo'lishi bilan birga, o'rganilayotgan til yangi va foydali axborot olish, yetkazish vositasi maqomini ham oladi. Ingliz tili o'quv predmetining xususiyatlarini yoritishda unga turlicha yondashishlar mavjud. Tadqiqotchilar chet tilning didaktik, psixologik, amaliy (funktsiyaviy), ta'limiy-tarbiyaviy asoslaridan kelib chiqib fikrlar bayon etishgan (I. V. Raxmanov, V. S. Setlin, J. J. Jalolov, T. Q. Sattorov, S.S. Saydaliyev va b.). Bir guruh metodist-olimlar o'quv predmetlarini tasniflashda ularning didaktik xususiyatlaridan kelib chiqqan holda yondashganlar (A. A. Miroyubov, I. V. Raxmanov, V.S. Setlin). Birinchi guruhni fan asoslarini o'rgatadigan tabiiy va ijtimoiy (fizika, ximiya, tarix va b.) fanlar tashkil etadi. Uning birinchi xususiyati – o'quvchilar ongida fan haqida to'g'ri tasavvur va tushunchalar hosil qilish uchun xizmat qiladi.

Respublikamizda chet tilining o'qitilishi, chet tili o'qituvchilarining bilim va ko'nikmalarini baholashning umumevropa ramkalari tavsiyanomalari (CEFR) ga mos ravishda yangi usul va talablari ishlab chiqildi. Unga ko'ra umumta'lim maktablari va kasb-hunar kollejlari o'quvchilari uchun darsliklar yaratildi. Ushbu talablarga mos ravishda o'quv xonalari stendlar va yangi axborot kommunikativ texnikalar bilan jihozlandi. Chet tili o'rganishga bo'lgan talab ham kundun kunga oshib bormoqda. Chet tili fani to'rt aspectga (o'qish, yoish, tinglab tushunish va gapirish) bo'linib, ularning har biri bo'yicha alohida tushuncha va ko'nikmalar berilmoqda. Ta'lim texnologiyalari, bu ta'lim jarayonida

zamonaviy axborot texnologiyalaridan unumli foydalanishdir. Shuningdek, ta'lim jarayoniga zamonaviy innavatsion texnologiyalarini olib kirish orqali ta'lim sifati va samaradorligini oshirishni nazarda tutadi. Xususan, chet tilini o'rganishda bunday axborot-kommunikatsion texnologiyalardan foydalanishning bir qancha afzalliklari mavjuddir. Til o'rganish va o'qitishda zamonaviy texnologiyaning roli beqiyosdir. Texnologik vositalardan foydalanish chet tili o'rganishning har bir aspect (o'qish, yoish, tinglab tushunish va gapirish)ida qo'l keladi. Masalan, tinglab tushunish uchun, albatta kompyuter, player, CD diskarsiz bu jarayonni amalga oshirish mumkin emas. Tinglab tushunish til o'rganishning eng muhim qismlaridan biridir. Bunda o'quvchi bir paytning o'zida so'zlovchining talaffuzi, grammatik qoidalarga rioya qilganligi, so'z boyligi va uning ma'nolariga e'tibor berishi talab qilinadi. Ta'lim jarayonida zamonaviy texnologiyalardan foydalanishda o'quvchilar ham axborot — kommunikatsion texnologiyalarni yaxshi bilish va ulardan foydalana olishi muhim omil hisoblanadi. Chet tilini zamonaviy texnologiyalardan foydalanib o'rgatish va o'rganish eng samador usullardan biridir. Bu jarayonda, jumladan:

- kompyuterlardan foydalanganda o'quvchi chet tilidagi video roliklarni, namoyishlarni, dialoglarni kino yoki multfilmlarni ham ko'rishi ham eshitishi mumkin;
- chet tilidagi radio eshittirishlar va televideniadagi dasturlarni eshitish va tomosha qilish mumkin;
- ancha an'anaviy usul hisoblanadigan magnitafon va cassetalardan foydalanish;
- CD pleyerlardan foydalanish mumkin. Bu texnik vositalardan foydalanish o'quvchilarning chet tilini o'rganishlari jarayonini qiziarliroq va samaraliroq bo'lishini ta'minlaydi.

Bugungi kunda maktablarda interfaol o'yinlar orqali dars o'tish an'anaga aylanib bormoqda. Ma'lumki, darsning turli xil o'yinlar asosida o'tilishi o'quvchilarning imkoniyatlarini namoyish etish, diqqatni jamlash, bilim va ko'nikmalarini oshirish va kuchli bo'lishlarini ta'minlaydi.

Interfaol ta'lim modeli asosida talabalarning ingliz tilini o'rganish samaradorligi monitoringini yaxshilashga quyidagi metodologiya orqali erishish mumkin:

1. Aniq ta'lim maqsadlari: Interfaol ta'lim modeli asosida ingliz tilini bilish uchun o'quv maqsadlarini aniq belgilang. Bu maqsadlar aniq, o'lchanadigan, erishish mumkin, tegishli va vaqt bilan bog'liq bo'lishi kerak (SMART).

2. Baholash vositalari: Interfaol ta'lim modeliga mos keladigan turli baholash vositalarini ishlab chiqish. Bunga viktorinalar, sinf faoliyati va guruh loyihalari kabi formativ baholashlar, shuningdek imtihonlar yoki taqdimotlar kabi summativ baholashlar kiradi. Bu vositalar turli til ko'nikmalarini, jumladan tinglash, gapirish, o'qish va yozishni qamrab olishi kerak.

3. Rubrikalar va mezonlar: Har bir baholashda talabalarning faoliyatini baholash uchun rubrikalar va mezonlarni yarating. Ushbu rubrikalar turli malaka darajalari uchun taxminlarni aniq ko'rsatishi va baholash uchun maxsus mezonlarni taqdim etishi kerak. Bu o'quvchilarning ingliz tilini o'rganish samaradorligini baholashda izchillik va adolatlikni ta'minlashga yordam beradi.

4. Doimiy fikr-mulohaza: Talabalarga ingliz tilini o'zlashtirishlari haqida muntazam va konstruktiv fikr-mulohazalarni taqdim eting. Buni individual fikr-mulohaza seanslari, topshiriqlar bo'yicha yozma sharhlar yoki sinf muhokamasi paytida og'zaki fikr bildirish orqali amalga oshirish mumkin. Talabalarni muvaffaqiyatlari haqida fikr yuritishga va yaxshilash uchun maqsadlar qo'yishga undash.

5. O'z-o'zini baholash va mulohaza yuritish: O'quvchilarni o'z-o'zini baholash va o'z ta'limlari haqida fikr yuritishga undash. Talabalarga o'z tillarini bilish darajasini baholash, yaxshilash kerak bo'lgan yo'nalishlarni aniqlash va shaxsiy ta'lim maqsadlarini belgilash uchun vositalar va ko'rsatmalar bering. Bu o'quvchilarning mustaqilligi va o'quv jarayoniga egalik qilishiga yordam beradi.

6. Texnologiya integratsiyasi: Monitoring va baholashni yaxshilash uchun interaktiv ta'lim modelini qo'llab-quvvatlovchi texnologiya vositalaridan foydalaning. Bunga amaliyot mashqlari uchun onlayn platformalar, til o'rganish ilovalari yoki tilni singdirish uchun virtual simulyatsiyalar kirishi mumkin. Talabalar taraqqiyotini kuzatish, shaxsiy fikr-mulohazalarni taqdim etish va qo'shimcha o'quv resurslarini taklif qilish uchun texnologiyadan foydalaning.

7. Hamkorlik va tengdoshlarni baholash: Talabalar birgalikda ishlashlari va tengdoshlari bilan fikr-mulohazalarini bildirishlari mumkin bo'lgan hamkorlikdagi o'quv muhitini yarating. Talabalar bir-birlarining til qobiliyatlarini baholaydigan va konstruktiv fikr bildiradigan tengdoshlarini baholash tadbirlarini kiriting. Bu faol o'rganish, tengdoshlarni qo'llab-quvvatlash va til tushunchalarini chuqurroq tushunishga yordam beradi.

8. Ma'lumotlarni tahlil qilish va monitoring qilish: Talabalarning ingliz tilini o'rganish samaradorligini nazorat qilish va takomillashtirish yo'nalishlarini aniqlash uchun muntazam ravishda baholash ma'lumotlarini tahlil qiling. Talabalar faoliyatidagi naqshlar, tendentsiyalar va bo'shliqlarni aniqlash uchun ma'lumotlardan foydalaning va shunga mos ravishda ta'lim strategiyalarini o'zgartiring. Ma'lumotlarga asoslangan ushbu yondashuv maqsadli aralashuvlar va shaxsiy yordam ko'rsatish imkonini beradi.

Ushbu metodologiyani tatbiq etish orqali o'qituvchilar interaktiv ta'lim modeli asosida o'quvchilarning ingliz tilini o'rganish samaradorligini samarali nazorat qilishlari, doimiy takomillashtirishga yordam berishlari va til bilimini oshirish uchun moslashtirilgan yordam ko'rsatishlari mumkin.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Jalolov Jamol. Chet til o'qitish metodikasi. “O'qituvchi“ nashriyot-matbaa ijodiy uyi, Toshkent – 2012.

2. Bekmuratova U. B. “Ingliz tilini o'qitishda innovatsion texnologiyalardan foydalanish” mavzusida referat. Toshkent — 2012 yil

3. Отабоева, М. Р. Chet tilini o'qitishda zamonaviy innovatsion texnologiyalaridan foydalanish va uning samaradorligi / М. Р. Отабоева. — Текст: непосредственный, электронный // Молодой ученый. — 2017. — № 4.2 (138.2). — С. 36–37. — URL:

4. <https://moluch.ru/archive/138/39058/> (дата обращения: 27.04.2020) Xatamova N. Q., Mirzayeva M.N. “INGLIZ TILI DARSLARIDA

5. QO'LLANILADIGAN INTERFAOL USULLAR” (uslubiy qo'llanma), Navoiy, 2006, 40 bet.

6. Yuldashev Tojiddin Abdulkarimovich, & Shomurodov Ulug'bek Melikmurodovich. (2022). Art Therapy in Eliminating Aggressiveness in the Individual. Global Scientific Review, 9, 1–4. Retrieved from <http://www.scienticreview.com/index.php/gsr/article/view/70>

